

## **ІВАНОВА АНАСТАСІЯ В'ЯЧЕСЛАВІВНА**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
старший викладач кафедри політичних теорій, кандидат політичних наук*

### **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗРАЗКІВ У ПОЛІТИЧНІЙ ПОВЕДІНЦІ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ**

Сфера політичних відносин репрезентує найширший діапазон проявів демократизації українського суспільства. В світлі політичної кризи в державі, монополізації політики, делегітимації політичних та державних структур, відсутності належного рівня діалогу влади та суспільства в процесі прийняття важливих соціальних рішень, нерідко дезінтеграційних впливів політичних еліт на міжрегіональні відносини сформована доволі складна соціально-політична ідентифікація українського суспільства з багатьма негативними проявами. Не менш актуальний чинник такої політичної ситуації – глибока корумпованість політичної системи, соціальна несправедливість, проблеми демократичного транзиту та незавершеності формування громадянського суспільства. Всі ці чинники неодмінно спричиняють соціальні наслідки у вигляді неінституціональної моделі політичної участі та антитолерантної парадигми соціально-політичних відносин.

В процесі реалізації європейського курсу розвитку існує необхідність зміни моделей політичної поведінки українського суспільства, а отже й актуалізується потреба досліджень проблематики інституту толерантності в контексті впровадження демократичних зразків в українську соціально-політичну та правову дійсність, а також розробки комплексних заходів попередження інтолерантних проявів в політичній поведінці суспільства.

Україна знаходиться на етапі демократичного транзиту, однак, часткова лібералізація, що відбувається в українських політико-правових реаліях не призвела до повної трансформації, зокрема громадянського суспільства. Таким чином, моделі політичної поведінки залишаються досить нестабільними та призводять до деструктивних проявів у суспільно-політичних та суспільно-владних відносинах.

Важливий аспект зазначає О.О. Царенко, який підкреслює взаємозалежність процесів демократизації та розвитку демократичної політичної культури українського суспільства. Оскільки формування демократії та ефективне функціонування її провідних інститутів неможливо без встановлення належного рівня політичної культури громадянського суспільства, зокрема політичних цінностей, норм, переконань, що безпосередньо формує шаблони політичної поведінки громадянського суспільства в соціально-політичних процесах. Як відзначає науковець: «Зміни в політичній культурі мають поєднуватися із змінами у політичній поведінці. При відсутності готовності людей прийняти демократичні принципи, нав'язані їм політичні інститути не зможуть функціо-

нувати». «Культура виступає своєрідним інформаційним фільтром суспільства. Зміни економіки, суспільно-політичного устрою мають поєднуватись із змінами в політичній культурі» [4, с. 177]. Таким чином, існує необхідність впровадження основ демократичних цінностей політичної поведінки на рівні соціально-політичної парадигми українського суспільства.

Отже, процес демократизації тільки в його поєднанні зі всіма сферами суспільно-політичного розвитку може бути ефективно впровадженом в українські політичні реалії. Дослідник М. Обушний відзначає пріоритетну роль процесу демократизації для трансформації української соціально-політичної системи: «Сьогодні саме демократизація суспільного життя є основою розв'язування життєвих проблем людини та побудови громадянського суспільства...» [2, с. 12].

Однак, сучасна дійсність характеризується проблемними тенденціями проявів політичної поведінки українців, а саме політичних конфліктах, інтолерантності, дискримінації та зіткненнях на основі різності політичних переконань. Так, в моніторингах міжнародних організацій з прав людини не рідко серед проблем демократизації української соціально-політичної системи відзначають впровадження засад толерантності та поширення проявів неінституційних форм суспільно-політичних відносин.

Розповсюдження нестабільних проявів політичної поведінки українського суспільства підкріплюється проблемами регулювання державними органами різних форм інтолерантності, радикальної поведінки, проблемами їх кваліфікації та розслідування. Дисфункція правозастосування є ще одною проблемною тенденцією. Оскільки, що стосується законодавчого закріплення, можна відзначити досить розвинену правову основу в сфері захисту людини від різних форм прояву нетолерантності, дискримінацій та інших неінституціональних форм політичної поведінки, однак практична реалізація закріплених правових засад має деякі складності.

Дослідник Ф. Рудич відмічав таку проблемну тенденцію, а саме, направленість політичних суб'єктів на фрагментацію суспільства за ідеологічними та національними критеріями. Що може бути ще одним чинником сповільненого процесу демократизації української спільноти. Дослідник підкреслює, що саме державна політика, яка не враховувала різноманітні напрямлення, багатонаціональний та ментальний склад українського суспільства здатна творити штучний розкол українського суспільства [3, с. 8]. Це сповільнює становлення демократичних цінностей в політичній культурі суспільства та акцентує увагу на фрагментації та нетерпимості. Так само О. А. Корнієвський відзначає перешкоди на шляху консолідації та формування демократичної політичної нації українців в політизації відмінностей українського соціуму. Особливо негативним вбачається діяльність різних організацій етнічних, громадських, а ми вважаємо, в особливості, політичних організацій, партій, окремих політичних та державних діячів, яка направлена на «політизацію етнічності та етно-регіональних відмінностей» [1, с. 32-

38]. Таким чином, демократизація влади також може бути об'єднуючим чинником та сприяти соціально-політичній стабільності та узгодженості різноманітних сегментів українського суспільства.

Культивування в суспільстві почуття спільності не тільки на основі національної або етнічної, а й загальнолюдської єдності, формує алгоритм рішення проблем інтолерантності та умову формування демократичних зразків політичної поведінки громадян. Засади впровадження патріотичності як загальнонаціонального інтегруючого чинника, який сьогодні активно використовується в стратегії державної політики, представляє важливе, однак, як виявляється на практиці, не виняткове місце в процесі розвитку демократичної політичної моделі. Подібні інструменти складають основу для формування культурної єдності нації, однак, побудова політичної нації неможлива без загальносуспільного визнання цінності індивідуального права та права «інших» суб'єктів незалежно від їх національної, культурної, політичної, економічної та інших ідентичностей. Це є фундаментальною ідеологічною платформою в процесі демократичної трансформації політичної свідомості українського суспільства на шляху європейського будівництва.

#### ***Список використаної літератури:***

1. Корнієвський О. А. (2012) Нація і громадянське суспільство. Українська політична нація: проблеми становлення. К.: НІСД, 384.
2. Обушний М. (2014) Демократичні традиції українців у цивілізаційному вимірі. Українознавчий альманах, 17, 12-18.
3. Рудич Ф. (2011) Політичний режим в Україні: тенденції формування. Політичний менеджмент, 5, 3-12.
4. Царенко О. О. (2013) Політична культура як чинник впливу на політичну поведінку громадян. Панорама політологічних студій, 10, 176-182.

**Ключові слова:** демократичний транзит, демократизація, громадянське суспільство, політична поведінка, політична культура, політична свідомість, трансформація, толерантність.

**Ключевые слова:** демократический транзит, демократизация, гражданское общество, политическое поведение, политическая культура, политическое сознание, трансформация, толерантность.

**Key words:** democratic transit, democratization, civil society, political behavior, political culture, political consciousness, transformation, tolerance.